

САВРЕМЕНО НАОРУЖАЊЕ И ВОЈНА ОПРЕМА
СОВРЕМЕННОЕ ВООРУЖЕНИЕ И ВОЕННОЕ ОБОРУДОВАНИЕ
MODERN WEAPONS AND MILITARY EQUIPMENT

Војна парада у Њу Делхију

Ове године, 26. јануара, Индија је обележила свој јубиларни 70. Дан републике. Највише свечаности организовано је и одржано у главном граду, Њу Делхију, где је главна манифестација била парада на којој су, како су то нагласила средства информисања Индије, приказани симболи војне силе тог великог народа, уз сав спектар цивилизацијског, историјског и културног богатства. Несумњиво је да је уложено много труда, умећа и вештине да би се припремила парада која је трајала више од три сата.

У паради је учествовало и 100 војника на камилама, обучених за борбена дејства у пустињским деловима земље

Претходних 6 месеци увежбано је више од 6000 учесника, 1200 ученика и 5000 уметника из целе земље. Био је то начин да се све културолошке, националне и регионалне специфичности истакну на тој, изразито спектакуларној прослави, којој је присуствовало 3200 званичника, мноштво народа и коју је пратило више од милијарду људи пред ТВ екранима¹.

Контингенти, ешалони

Припреме за параду почеле су пола године раније, а обухватале су необичну селекцију учесника. Најпре су, од многобројних кандидата, формирана 42 контингента са 144 војника који су маршевали сваки дан, више сати, како би стекли навике, кондицију и омогућили да се изрази заиста шаролика регионална разноликост. За логистику и обезбеђење комплетних услова за реализацију параде ангажовано је приближно 10.000 помоћног особља у Делхију. Занимљиво је и да су међу учесницима параде марширала и три контингента официра жена из сва три рода индијске војске – ваздухопловства, ратне морнарице и копнене војске. Додатну специфичност индијске параде представили су припадници гарде на коњима, мотоциклистичких јединица, али и граничари који штите државне међе у регионима Гуџарат и Раџастан, који су дефиловали на камилама.

Спремност за одбрану

Свечана парада на булевару Рајпатх у Њу Делхију одржава се сваке године на исти дан, 26. јануара. Укупно траје три сата. Парада приказује индијску спремност да брани своју независност, слободу, национални, регионални и државни идентитет, интегритет те културно и друштвено наслеђе.

Главни гост ове године био је француски председник Франсоа Оланд. Наиме, Француска је кључни стратешки партнер Индији у области одбране и нуклеарних питања. Такође, успостављена је одлична сарадња у борби против тероризма. На паради у Њу Делхију Француска је присуствовала и претходних пет година, а ове године њени војници први пут придружили су се индијским трупама током дефилеа.

Необичан приказ – испред оклопног ешалона продефиловала је јединица на коњима

¹ http://www.militaryparitet.com/html/data/ic_news/161/V_Indiisostojasgrandioznyivoennyiparad

Свим припремама и целокупном организацијом параде руководило је Министарство одбране у сарадњи са полицијом Њу Делхија. За обезбеђење трасе дуге 8 км употребљен је пук војске.

Манифестације којима је индијски народ обележио свој Дан републике одржане су током три дана, од 26. до 29. јануара 2016. године, на тргу Рајпатх у Њу Делхију. Свој пут учесници параде започињали су од дела града названог Расхтрапати Бхаван (Председничка палата), марширали су кроз сликовите пределе авеније Рајпатх до Индијских врата (India Gate), а свој наступ завршавале су код историјске Црвене тврђаве у Старом Делхију.

Садржаји параде

Парада је конципирана тако да не приказује само војну моћ Индије, већ и њене неизмерне историјске, културне, националне и регионалне разноликости.

Догађај дана почео је полагањем венца на месту Амар Јавањиоти код Индијских врата. Церемонијал је обухватао и долазак председника и главних гостију, односно шефова других земаља. Са 21. плотуном из топова одата је почаст националној застави, уз државну химну. Сам председник државе Пранаб Кумар Мукерџи одао је и пошту уручивањем одликовање за храброст на бојном пољу бројним погинулим борцима за слободу и независност Индије (Veer Chakra).

Церемонија је настављена летом четири хеликоптера из састава оружаних снага изнад трасе параде и почасне трибине. Сваки хеликоптер носио је заставу – први индијску државну заставу, а остала три заставе копнене војске, морнарице и индијских ваздухопловних снага.

Председнику државе и команданту оружаних снага начелник генералштаба предао је рапорт да је парада спремна за почетак, а потом је уследио наступ механизованих снага контингента копнене војске, ваздухопловства, морнарице, паравојних снага, полиције и националног кадетског корпуса. Веома спектакуларан био је и налет ваздухопловства и поморских авиона којима је заокружена војна целина параде.

Први хеликоптер носио је државну индијску заставу

Након војних ешалона уследио је пролазак бројних група са културним и уметничким садржајима којима су представљене све особености различитих индијских народа и народности. Садржајним експонатима приказане су активности људи из разних индијских држава. Сваки ешалон је садржавао мноштво разноврсност и богатства културе те земље, а свеукупни настап имао је свечани карактер. Иза културног ешалона својим проласком све су одушевила деца школског узраста која су, наравно, била у пратњи слонова².

Величанствен колорит учесника параде уклапао се у специфичан амбијент индијске престонице

Јединственост и карактер ове параде може се сагледати само уколико се посматра као саставни део осталих манифестација којима је обележен индијски Дан републике. Страни коментатори су с одушевљењем наглашавали да, ни на једној паради у свету до сада није представљено толико велико богатство етничких разноликости, ни толико различитих људи у раскошним униформама које красе индијске оружане снаге³.

У паради су учествовале три дивизије индијских оружаних снага, дванаест различитих пукова индијске војске, припадници морнарице и ваздухопловства са својим шароликим униформама и службеним одликовањима. Свака индијска држава и територија уније је представљена разноликим ешалонима који наглашава један од бројних аспеката њихове културе.

² http://vov.militaryparitet.com/html/data/ic_news/168/

³ <http://vov.festivalsofindia.in/republicdai/Parade.asp#sthash.LFzRitK1.dpuf>

Током параде представљено је укупно 25 ешалона са различитим војним возилима, 30 авиона властите производње или производње у кооперацији са страним улагачима и кооперантима, 20 војних оркестара, 30 културних ешалона и 1200 ученика кадетске школе.

Бројне свечаности одржане су и у многим другим крајевима и главним градовима широм земље. У Бангалору је, такође, организована парада и културни сајам, затим у Калкути, Ченају, Мумбају...

Индија је, иначе, све манифестације представила као изузетан традиционални туристички догађај и позвала госте из целог света да присуствују и уживају у чарима националног и културног миљеа.

Велико финале параде представљао је наступ ваздухопловне акробатске групе.

Наоружање и војна опрема

Сама парада, у којој је доминантну позицију заузимала индијска војска, није имала посебно изражен војно-политички карактер. Многи коментатори су више пажње посвећивали садржајима економске сарадње у производњи наоружања и користили статистичке податке о плановима индијских компанија да развију сарадњу у тој области.

На пример, руски медији су забележили да, традиционално, Индија на паради приказује 70 одсто сопственог наоружања и војне опреме, која је произведена у сарадњи са Русијом и другим кооперантима широм света.

Од војне технике на паради су најпре представљена оклопна борбена возила које је предводио тенк „Бишма” (Bhishma). То је борбено возило у које су властита индустрија и развојни институти уложили много иновација.

Парадом су доминирали тенкови Т-90 и Т-72, борбена возила пешадије БМП-II, специфична транспортна возила за копнену војску, војну полицију, парамилитарне јединице, као и савремена средства снага за борбу против тероризма.

Овогодишња парада била је јубиларна и објединила је многе пројекте и војна достигнућа са већ је виђеним стандардним масовним наоружањем - од познатих индијских пушака, митраљеза и бацача бомби, преко неколико модела вишецевних бацача ракета, до познатих противавионских система за заштиту копнених снага од дејства из ваздушног простора.

Иначе, Индија своје развојне пројекте савремене војне технике, наоружања и опреме представља на бројним сајмовима те врсте производа. Индија је, уједно једна од земаља која организује и међународни сајам војне опреме и наоружања Дефекспо (DefExpo), у Њу Делхију. Тако је 2014, на том сајму наоружања представљена нова индијска хаубица калибра 130 мм. Та хаубица постављена је на шасију индијског тенка и добило је име „Бишмин катапулт”. Ради додатне заштите посаде са предње и на бочним странама возила налази се додатни оклоп. Тада је, такође, представљен и ловац пете генерације FGFA, који се развија на основу руског пројекта Т-50 ПАК ФА. Најављено је и да ће Индија почети и са развојем пројекта вишенаменског транспортног авиона МТА (Medium transport aircraft), који води порекло од руског авиона Ил-214. Од ракетних система на паради су представљене противбродске и балистичке ракете за подршку копнених снага.

Несумњиво је да је Индија, самом концепцијом представљања наоружања и опреме на паради, послала поруку да нема намеру да у мирнодопским условима истиче своју војну снагу. Али, наглашена је одбрамбена способност да, у случају напада, може да дејствује по противнику удаљеном више хиљада километара. То је усклађено са индијским спољнополитичким ставовима и уверењем да тој земљи, и поред нерешених проблема са суседима, ипак не прети озбиљна непосредна војна опасност. Али, свако ће схватити да су индијске војне снаге способне и увежбане да оружје употребе у сваком моменту, уколико запрети опасност на границама...

Основни борбени тенк индијских копнених снага „Бишма”

„Бишма” Т-90 је основно борбено возило у копненим снагама индијске војске. Унапређен је и осавремењен опремом за управљање ватром треће генерације. Настао је даљим развојем старијег Т-72. Има уграђен дизел мотор V-92S2 од 810 коњских снага. Индијска варијанта тог тенка заштићена је експлозивно-реактивним оклопом (ЕРО) новије генерације „Контакт-5” који је постављен по куполи и телу тенка. Кад је 1993. године почела производња у малим серијама, одмах су се заинтересовале многе армије широм света за његову набавку. Купиле су га и оружане снаге Алжира, Азербејџана, Туркменије и Уганде. Индија своје осавремењене тенкове продаје по свету и две варијанте – Т-90Е и Т-90S.

Иначе, треба имати у виду да је реч о новој верзији тенка, на којем је уграђена потпуно варена купола са експерименталног тенка „Објект 187”, уместо оригиналне куполе Т-90. Руска војна индустрија представила је јавности ову иновацију 1999. године, а ту верзију преузела је и Индија.

Руска штампа нагласила је да је тај тенк перспективан и да ће наредних десетак година бити осавремењаван и унапређиван са развојем војне науке, нових материјала и информатичких технологија. С обзиром на то да би тенк Т-90 требало да остане у активној употреби све до 2025. године, а да су се на светској сцени појавиле нове генерације борбених возила, попут руског тенка „Армата”, несумњиво је да ће крајем првог квартала 21. века настати прекретница у поимању оклопне борбе и коришћењу тенкова и

других оклопних борбених возила у свим војскама света. Међутим, коментатори параде и средства информисања нису назначавали да ли се по представљеној техници могу предвиђати трендови развоја наоружања у индијској војсци.

Индијски тенк Т-90 Бишма

Кад је реч о тактичко-техничким особинама индијског тенка он је наоружан топом 2А46М-1. У активној употреби у индијској војсци Т-90S почео је да се користи од 2001. године. Тада је од Русије купљено 310 тенкова Т-90S, од којих је 120 било потпуно састављено, 90 полусастављено и 100 у деловима, који су по испоруци склапани у Индији. Касније, 2006. године набављено је још 340 тенкова из Русије. Индија је 2007. године купила додатних 347 комплекта Т-90S и Т-90M у деловима, који су склапани у властитим погонима као индијска варијанта Т-90S „Бишма” (Bhishma, означавања и као Т90S India2). Следећих петнаестак година настављена је производња по лиценци, тако да је тенк „Бишма” постао основно борбено возило копнених снага. Индија је те тенкове унапређивала са потребама наоружавања војске.

Индијски тенк „Бишма” наоружан је топом 2А46М-1 са ожлебљеном цеви 125 мм

Медији су изнели податак да је више од 1000 тенкова Т-90S „Бишма” произведено у Индији по руској лиценци. Иначе, први тенкови Т-90S за индијску војску произведени су у фабрици „Уралвагонзавод” са уграђеним побољшаним моторима од 1000 коњских снага које је произвела фабрика трактора у Челјабинску. Ова возила нису купљена са реактивним оклопом

„Штора”, већ само са моделом „Контакт-5” ЕРО на куполи. У једном периоду коришћен је и активни противоклопни систем из Француске. Касније су индијски стручњаци за противоклопну заштиту развили сопствени композитни оклоп „Канчан” (Kanchan). У новије време на свим индијским тенковима „Контакт-5” замењен је супериорним системом „Кактус” ЕРО. Током модернизације уграђен је и систем за хлађење и контролу температуре унутар тенка, који је прилагођен за употребу у пустињским условима. У борбени простор и део где се налази посада уграђена је опрема за хлађење „Талес” (Thales). Наиме, руске варијанте тенкова намењене су за дејство и борбену употребу у европским и сибирским условима, где су разлике температуре у односу на Индију веома изразите.

За управљање ватром набављен је систем израелске фирме „Kinetics Ltd”, а део за контролу ватре осавремењен је термовизијским камерама „Ketrin-FC”.

У руским медијима наглашавано је да је индијска војска изабрала Т-90 који је развијен из модела тенка Т-72, зато што је већ био у употреби те армије. Тиме се знатно уштедело на обуци посада и одржавању тенкова. Набавку Т-90 определили су и повремени техничко-технолошки проблеми са производњом новог индијског главног борбеног тенка.

Специфична форма тенка „Бишма” Т-90 прилагођена је употреби у индијској копненој војсци

Индија је крајем 2012. године наручила још 354 руска тенка Т-90S/M. Објављени су подаци да та земља планира да до 2020. године у свом наоружању има око 1500 тенкова Т-90С, а Министарство одбране саопштило је

да је, од маја 2014. године, започела домаћа производња 1.000 додатних Т-90. Такође, објављено је и то да ће индијска војна индустрија осавременили више од 600 руских Т-90 тенкова додавањем и заменом система за контролу и управљање температуром у возилу. Климатизација савремених тенкова веома је битна, с обзиром на то да су посаде ових борбених возила изложене веома неповољним условима широм државе чији север је у хладним планинским пределима, а југ под топлим утицајем Индијског океана. Поред тога, у постојеће тенкове уградиће се нови навигациони систем и компоненте за управљање и контролу ватром, за шта је држава одобрила 250 милиона долара. Међу разлозима за замену термокамера наводи се да су постојећи системи у индијским условима били мање ефикасни од нових који ће се уградити и повећати борбену ефикасност.

Индијски тенк „Бишма”, дакле, нова је верзија савременог руског тенка који је добио и модеран дизајн (специфичну форму прилагођену употреби у индијској копненој војсци), и још увек је у фази развоја. Налази се у јединицама у малом броју. Већи је и тежи у односу на Т-90, што је изазвало логистичке проблеме. Ти тенкови налазе се у пуковима „Бопал” (Bhopal) и „Амбала” јуришног корпуса.

Јединствени индијски оклопни транспортер Mahindra MPV-I

Свим унапређењима, надоградњом и осавремењавањем Т-90 руководи индијска Агенција за истраживање и развој одбране Индије (DRDO). Најављено је, такође, да ће до 2020. године бити замењени многи други системи на постојећим тенковима Т-90, од реактивних композитних оклопа, уређаји за навигацију, унапредиће се системи за ноћна дејства и усавршиће се систем за управљање ватром. Саопштено је да су превазиђени и проблеми које је Индија имала са руском индустријом због ограничења права интелектуалне својине.

Следеће борбено возило, представљено на паради у Њу Делхију, био је специфичан и јединствени индијски оклопни транспортер MPV-I (Mahindra Mine Protected Vehicle-I), са унапређеном заштитом од противтенковских мина и других експлозивних направа. То возило развијено је и произведено у неколико верзија, па је поред основне представљена и инжињеријска варијанта произведена у компанији „Одбрамбени копнени системи“ (Defense Land Systems). Ова техника произведена је у кооперацији „Mahindra & Mahindra Limited“ и „BAE Systems“, као заједнички пројекат⁴.

Возило је представљено још 2010. године, а развијано је ради унапређивања противоклопне заштите индијских безбедносних снага ангажованих у противгерилским операцијама на неравном, пошумљеном и брдовитом терену. Погоњено је робусним дизел мотором 230 КС, упареним са трансмисијом 6x6. Оклоп MPV-I обезбеђује оклопну заштиту посаде и војнике у делу за превоз. Штити

Индијски извоз наоружања и опреме

Индија у свом извозном програму највише извози пушке INSAS и лично наоружање за војску и полицију (мало наоружање – SmallArms), камионе и лака борбена возила, радаре и компоненте за авионе. У програму проширења извозног програма су ракетни системи, системи и компоненте за управљање ватром, авионика за SU-30, модернизовани тенкови и противавионски системи.

од дејства балистичких пројектила са стране и мина укопаних на путу. Користи прорачунате косине на масивној челичној каросерији „V-облика“ (V-shaped monohull chassis). Тиме се умањују пробојно дејство пројектила на челично тело и скреће ударни талас на делове каросерије где нема посаде и људства које се транспортује. Оклопна заштита тестирана је и обезбеђује посаду од ефеката дејства муниције 7.62x51 мм НАТО, 7.62x39 мм и руске 5.56x45 мм муниције, испалене са удаљености 10 м. Тестирање је обављено под угловима од 45 и 90 степени у односу на заштиту⁵. Може да издржи експлозију еквивалентну 21 кг ТНТ испод било којег точка, и експлозију 14 кг ТНТ директно испод дела за смештај посаде. Превози до 18 потпуно опремљених војника са посадом⁶.

Када је 2011. године возило у области Jharkhand наишло на импровизовану експлозивну направу од 80 кг, што је знатно изнад лимита од 21 кг, употреба је била ограничена, али су инжињери почели са истраживањем могућности да се заштита побољша.

Укупно се годишње производило 100 таквих возила, којима су одмах снабдеване јединице које су биле активне у противтерористичким дејствима у појединим деловима државе и граничним областима.

Индија је данас један од већих извозника наоружања, војне опреме и возила. У извозној понуди индијских војних произвођача налази се више модела оклопних транспортера. Индијско оружје и возила продају се највише у Еквадору, Непалу, Омау и Израелу⁷.

⁴ <http://www.mycity-military.com/Oklopna-tehnika/Mahindra-Mine-Protected-Vehicle.html>

⁵ <http://www.mahindraarmoured.com/armored/apc/mpv.asp>

⁶ <http://www.mahindra.com/business/defence>

⁷ <http://defence.pk/threads/who-exports-more-weapons-india-or-pakistan.52684/#ixzz41SRjxjF>

Индијски лаки оклопни транспортер Рено Шерпа

Један од посебних извозних артикала је индијски лаки оклопни транспортер Рено Шерпа (Renault Sherpa Lite), са трансмисијом 4x4. Превози 10 војника, а има додатни простор за њихову борбену опрему. Тај оклопни транспортер има велику унутрашњу запремину која се може користити за ношење система наоружања. АПЦ верзија може да пређе до 1.000 километара, возећи максималном брзином од 110 км/ч. Производи се у кооперацији са француском фирмом Рено камиони (Renault Trucks). Бруто маса возила је 10 тона, а на шасију може да се угради каросерија са кабином у којој су четири седишта и теретни простор носивости 1,5 тона.

Погон „Махиндра оклопна заштићена возила” Емирати (Mahindra Armored Mine Protected Vehicle) производи и бројна друга тактичка, транспортна, командна и возила за везу, посебно за полицијске и паравојне снаге за обезбеђивање граничних региона⁸. На њих могу да се поставе лаки ракетни системи и бацачи бомби, митраљеви, као видео и топлотни системи за дневноноћно осматрање, надзор и извиђање. Возила су добила концептуални назив MEVA (Mahindra Emirati vehicles Armoring FZ LLC), а од 2014. године су у извозном програму Индије. То је, у тој години, земљи донео 55 милиона долара прихода, што је највећи приход од извоза неке врсте наоружања и опреме од 1968. године, када је Индија почела да извози своју војну технику⁹.

Познато је да је и претходна Југославија купила од Индије командна возила почетком седамдесетих година претходног века, што због политике осла-

<http://defence.pk/threads/who-exports-more-weapons-india-or-pakistan.52684/#ixzz41SRZxi1N>

⁸ <https://www.bing.com/images/search?q=Mahindra+Armored+Mine+Protected+Vehicle&view=detailv2&id=901E37753B8672D78BD3260999D90F10AD2B3FA2&selectedindex=20&ccid=XSOFMHt0&simid=608041175286155611&thid=OIP.M5d2385307b74c65722da98dbb7dd6413o0&first=1>

⁹ <http://www.indexmundi.com/facts/india/arms-exports>:
Source: Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), Arms Transfers Programme (<http://portal.sipri.org/publications/pages/transfer/splash>).

њања на несврстане земље, чији је један од лидера била и Индија, а што због тренутних повољности те врсте војних производа на светском тржишту.

На Паради се иза тенкова кретао индијски оклопни транспортер БМП-II Шарат. Реч је о моделу БМП-II/2К, руском производу друге генерације, који је након договора између Индије и Русије о Интелектуалном власништву 2005. године индијска индустрија почела да модернизује и усавршава компоненте за управљање ватром, осматрање и непосредну противоклопну заштиту.

БМП-II Шарат

БМП-II Шарат (Sarath – возило победе или *eng. Chariot of Victory*) представља најмасовније амфибијско оклопно борбено возило у индијској армији. Наведен је податак да се у јединицама налази чак 1900 возила типа БМП-II/2К, који ће се користити до 2017. године. Иначе, БМП-II је оклопни транспортер руске производње, први пут представљен 1987. године.

Пре него што се индијско Министарство одбране одлучило да набави тај тип оклопног борбеног возила, индијске оружане снаге користиле су БМП-I. У периоду од 1976. до 1982. године набављено је 745 оклопних транспортера тог типа. Како су оклопни транспортери БМП, претходне генерације, имали век трајања 10 до 15 година, индијска индустрија одлучила је да им продужи употребне могућности. Иновацијама и усавршавањем надживела су свој борбени век и користили се до 1997. године. Усавршена су савременијим отоелектронским системима за управљање ватром, који су почели да се производе у Индији по руској лиценци. Од 1993. године настаљена је сопствена производња тог оклопног транспортера по 100 до 150 примерака годишње. Први процењени век употребе тог оклопног транспортера био је 15 година, али је усавршавањем сопствене производње продужен на 32 године.

Специјални индијски оклопни амфибијски транспортер „Шарат” у верзији командног возила

Ремонт је предвиђен сваких 12 и 22 године или након пређених 10.000 км. Сами мотори морали су да се ремонтују након 4800 км/с. Сопствени ремонт успостављен је 2000. године, када је планирано да се из употребе повуче 686 возила БМП. Предвиђено је било да се ремонт заврши до 2006. године, али план је пренет и на следећу годину. Подаци су показали да је век употребе купљених борбених возила 16 година. У првој години ремонтвано је само 56 возила, али следећих се повећала ефикасност индустрије па је ремонтвано 114 у 1981. години. Ремонт и усавршавање допринели су да се укупни животни век ових борбених возила продужи на више од тридесет година.

Индијски инжењеријски оклопљени амфибијски дозер развијен из основног подвоза за оклопни транспортер БМ-ИИ

Утврђено је, такође, да током животног вела застаревају 32 компоненте. Међутим, индијски стручњаци и инжењери развили су нових 155 компоненти којима су обезбедили већу борбену ефикасност и покретљивост тог борбеног возила.

У новембру 2005. године Оснивачка институција за истраживање и развој VRDE (Vehicle Research & Development Establishment) почела је да, на шасији Шарат БМП-ИИ, развија још једно сопствено „оклопљено инжењерско извиђачко возило“ AERV (Armoured Engineer Reconnaissance Vehicle BRM-2) за индијску војску. Развијано је у сопственој институцији за истраживање и развој возила VRDE, у оквиру Министарства одбране, односно у Организацији за истраживања и развој одбране - DRDO (Defence Research and Development Organisation). Сарађивале су и друге лабораторије за истраживање и развој војних компоненти.

AERV је вишенаменско возило за инжењеријски корпус индијске војске за обављање земаљских радова, прављење прелаза за оклопна возила, уређивање корита река ради одбрамбених припрема и друге радове пре војних операција. Само возило AERV, засновано на шасији Шарат БМП-ИИ амфибијског пешадијског борбеног возила, произведено је у „Авади фабрици за пројектовање убојитих средстава Медак“ (Avadi and Ordnance Factory Project, Medak). Ова шасија искоришћена је и за носач мостова и друге инжењеријске машине, као подвоз за противавионске системе у пешадијским јединицама.

Специјално футуристичко пешадијско борбено возило – FICV (модел)

Још једно специјално пешадијско борбено возило, названо „футуристичко пешадијско борбено возило“ FICV (Futuristic Infantry Combat Vehicle) развијано је током 2013. године. Према процени индијског Министарства одбране производња тог новог борбеног возила рентабилнија је од надоградње руских пешадијских борбених возила БМП-II.

Прототип тог возила представљен је на индијској изложби наоружања и војне опреме DefЕксро 2015. године у децембру. Саопштено је, такође, да је Министарство одбране расписало тендер за набавку 2000 комада одговарајућег мотора. Тактичко-технички подаци послати су фирмама Mahindra & Mahindra, Tata Motors, Force Motors, Ašok Lejland, Maruti Udiog и Krompton, MTU из Немачке, Talесу из Француске и Рособоронекспорту у Русији. Основне карактеристике мотора су да има 350 до 380 коњских снага, лако се одржава и да ради у екстремним временским условима.

Војници индијске војске на камилама, наоружани пушкама INSAS

Индијски војни стручњаци сматрају да постојећи мотор БМП-II од 285 коњских снага није погодан за потребну мобилност оклопног транспортера FICV. Остале карактеристике захтевају да то борбено возило поседује савремене системе за дневно и ноћно осматрање, управљање ватром, а да оклоп поседује побољшану заштиту од ракета са навођењем и од пројектила 30 мм испалених из аутоматских бацача граната.

Јуришна пушка INSAS

Од личног пешадијског наоружања војници на паради били су, претежно, наоружани пушкама INSAS. У касним 50-им годинама прошлог века, индијске оружане снаге биле су опремљене аутоматским пушкама L1A1 калибра 7.62 мм НАТО, које су, у ствари, биле лиценциране копије чувене белгијске FN FAL пушке. Те пушке почеле су да застаревају 1980. када је Министарство одбране почело да иницира развој пушке INSAS (индијски национални мали систем оружја – Indian National Small Arms System), који се за-
снимао на неколико познатих страних пешадијских пушака.

Јуришна пушка INSAS (Индија)	
Калибар, мм:	5.56x45 НАТО
Повратни систем:	гас, ротирајући затварач
Укупна дужина: мм	
– са фиксним кундаком; мм,	945
– са преклопним кундаком; мм,	960/750
Дужина цеви: мм,	464
Маса: кг, празан	3,2
Брзина паљбе: метак/мин	650
Капацитет оквира: метак	20 или 30

У првобитној варијанти INSAS систем је израђен као стандардна пушка, карабин и аутоматска пушка (LMG) калибра 5,56x45 НАТО. Током 1997. године пушка и LMG били су спремни за масовну производњу, а 1998. године прве јединице носиле су то оружје на паради за Дан републике. Масовно увођење пушке INSAS првобитно је одложено због недостатка домаће муниције калибра 5.56 мм, због чега је Индија купила значајне залихе муниције од израелске компаније IMI. До почетка 2016. године укупно 300.000 индијских војника наоружано је пушком INSAS. То оружје производи се у фабрици Ишафор (Ishapore Rifle).

Пројекат F-INSAS предвиђа модуларну опрему, одећу и наоружање индијског војника будућности

Оквирно, INSAS пушка заснована је на моделу Калашњикова АК-47, уз много измена. Основна измена односи се на дужи гасни цилиндар и клип и ротирајући затварач. Гасни систем опремљен је ручним регулатором гаса, сличног код пушке FN FAL. Ручица за пуњење налази се на левој страни подлактице, што је особина немачке НК G3 пушке. И кочница, односно регулатор паљбе, налази се на левој страни пријемника и омогућава појединачну и рафалну паљбу са најмање три метка. Кундак се склапа са стране, када се пушка носи, а током дејства се исправља. Стандардне пушке имају кундак и рукохват од дрвета или полимера.

Оквири су начињени од полупровидног полимера; у краћи стаје 20, а у дужи 30 метака. С горње стране налази се лежиште за нишанску справу или ласерски обележивач циља, а на врху цеви вођица за стављање ножа или ласерског обележивача циља. Могуће је користити пасивни ноћни оптички нишан, колиматорски рефлексни нишан, ласерски обележивач циља, као и било који други нишански систем предвиђен за монтирање на Viver (Picatini) шину. И за то оружје развија се адекватан систем за управљање ватром (СУВ) треће генерације, који омогућава војнику брзо откривање, једноставније гађање и велику ефикасност уништавања циља дању и ноћу. Подсистем за управљање ватром омогућава коришћење више типова оптичких и ласерских нишана.

F-INSAS систем војничког наоружања и опреме

Пушка је развијана као део војничког борбеног система F-INSAS (Future Indian National Small Arms System)¹⁰. Систем војничког наоружања и опреме F-INSAS представља пројекат опремања индијских војника савременим наоружањем, опремом и аутономним подсистемима по узору на многе светске програме. Индијско министарство одбране тим пројектом намерава да обезбеди ефикасност дејства војника на бојишту, умањи смртност односно повећа преживљавање и мобилност. Програм се реализује под мотом: војник треба да буде самостална борбена машина¹¹. Основни делови борбеног војничког система су савремени шлем отпоран на пешадијску муницију и фрагменте експлозија, са визиром. Заштита шлема треба да одговара нивоу III савремених светских стандарда за заштитну опрему. То значи да треба да спречи пробијање које би могла да изазове муниција калибра 9 мм. Визир мора да заштити, како од дејства балистичког оружја, тако и од ласера, односно топлине коју изазива ватра на бојишту.

На шлему налазила би се лампа за осветљавање, термички сензори, камере са напредним могућностима дневног и ноћног осматрања, сензори за НХБ опасност, а у њему аудио слушалице и компјутер. Визир, такође, треба да има виртуелне особине, односно да служи и као монитор еквивалента 17 инча и омогући компјутерско генерисање и приказивање података, слика и текста с унутрашње стране.

¹⁰http://www.defenseworld.net/news/11907/Indian_Army_to_Break_up_Future_Soldier_Program_into_Two_Parts#.VtMYsl_Uail

¹¹<http://www.thehindu.com/todays-paper/tp-national/tp-newdelhi/article3130405.ece>

Лична одећа индијског војника будућности, како кажу документи о пројекту, биће лагана и од материјала који је неподерив, а уједно садржи особине непробојности за ниво IV. Уз то, биће отпорна на ватру и водоотпорна, а омогућаваће кожи да „дише”, а садржаваће и одређене електронске компоненте.

Компоненте индијског система војничког наоружања и опреме будућности F-INSAS

Додаци на јакни треба да омогуће распоред терета који неће оптерећивати војничко тело на појединим местима, а неће отежавати ни кретање. Поседоваће особине које ће је чинити добрим заштитником од дејства РХБ оружја.

На деловима који су највише изложени дневној светлости налазиће се ћелије које ће упијати сунчеву енергију намењену за пуњење преносног војничког компјутера и друге електронске опреме.

Спољни део одеће обезбедиће, такође, снабдевање кисеоником, а сам материјал треба да се понаша као респиратор који штити тело од отровних гасова и дима. На коленима и лактовима налазиће се ватроотпорни јастучићи. Руквице ће бити израђене од сличног материјала.

Планира се и развој заштитног прслука са лежиштима за флексибилне балистичке керамичке плоче на предњем делу тела, леђима и препонама. И прслук ће садржавати интегрисану електронску опрему као и јакна. У битним деловима одеће биће интегрисан и интерфејс који ће омогућавати да савремена рачунарска опрема аутоматизује поједине заштитне и биолошке функције, као и системе за праћење здравственог стања. Биће ту и уграђен систем за глобално позиционирање (GPS), лежишта за прикључење каблова са периферним уређајима и конектори.

Одећа ће моћи да мења боју у зависности од околине. Већ је на неколико светских изложби војне опреме представљен индијски пројекат маскирне јакне „хиперневидљиве одеће Индија” (Hyper Stealth India). Предвиђен је и систем контроле температуре и микроклиматски уређај за грејање и хлађење. На појасу ће моћи да се носи боца за воду, а ручне бомбе и муниција биће распоређени по џеповима који оптимизују расподелу тежине на војника.

Нова униформа имаће сензоре за праћење здравственог стања и детекцију промена које ће омогућавати пружање брзе адекватне медицинске помоћи. И рубље мора имати способност да упија влагу, али и да буде отпорно на високе температуре и самогасиво. Ципеле треба да штите стопала, да не клизају, а у њима ће бити уграђени експлозивни сензори за детекцију противпешадијских мина. Систем обухвата и уграђен пречистач воде за пиће.

Индијско будуће оружје

Поред већ развијених пушака и пушкомитраљеза у саставу пројекта F-INSAS индијска војна индустрија развија подсистеме оружја, који имају вишекалибарне особине (Multi-calibar weapons). Такви борбени пешадијски системи омогућиће да појединац дејствује на различитим даљинама са једним вишекалибарним оружјем који подразумева пушку са потцевним бацачем граната. Систем укључује оружја у калибру 5,56 мм, 7,62 мм и новим 6.8 мм, који се по први пута развија у Индији. Дефинисано је да подсистем садржи и ласерски даљиномер, као и GPS уређај, што треба да обезбеди прецизну индиректну ватру. У сарадњи са Израелом, индијске развојне лабораторије пројектују две врсте наредне генерације пешадијских пушака. Међу њима су CQB карабин (Close Quarter Battle carbine), представљен на индијској изложби наоружања DefExpo 2014. године, као прототип „вишекалибарног индивидуалног система наоружања” ARDE-DRDO MCIVS (Multi caliber individual weapons system). Систем је лакши од пушке INSAS и тежи само 3 кг. Поседује потцевни бацач граната UBGL (Underbarrel Grenade Launcher), као и термалне нишане или обичне холографске Red Dot нишане. Ласерски обележивач циља поставља се с горње стране оружја, на пикантини шину. Тиме се побољшава свестраност употребе вишекалибарних оружја.

Програм F-INSAS систем војничког наоружања и опреме обухвата и друге компоненте, подсистеме и опрему, која уз интегрисане вишенаменске уређаје за осматрање и управљање ватром поседује мноштво сензора који треба да обезбеде војнику већу вероватноћу преживљавања у борби и ефикасније дејство по противнику. Међу њима су спектроскопски, електромагнетни и сензори радио-фреквенције који ће војника упозоравати о опасности у којој се налази, ометати противничке осматрачке и нишанске системе и обезбедити прецизност у дејству.

У јануару 2015. године објављено је да је индијска војска одлучила да спроводи програм F-INSAS у две фазе. У првој фази обезбеђују се ефикасни борбени системи за копнену војску са квалитетним пушкама и карабинама. У тој фази војска ће развијати и личну заштитну опрему, као што су шлемови и заштитни прслуци а, тежиште је на системима за управљање ватром. Програм обухвата и набавку пушака Bereta ARKS 160 (Италија), Kolt CM 901 (САД), CZ-805 Bren (Чешка) i Galil ACE (Израел).

Ракетни системи

Одмах иза тенкова и оклопних транспортера на паради су у маршевском поретку представљена два самоходна ракетна система из арсенала крстарећих ракета и противбродског наоружања индијске војске. Ватрени део система представљају надзвучне крстареће ракете типа „Брамос“ (BrahMos). Систем за осматрање, откривање циљева и навођење ракета, односно за управљање ватром, налазио се на посебним возилима. Сам противбродски ракетни систем представљен је на макети брода.

Тиме је наглашено да је систем развијен у неколико варијанти. На паради је представљена копнена верзија система на возилима, макетом је приказан систем у наоружању ратне морнарице постављен на бродовима, а у пратећој документацији налази се и податак да се та ракета лансира и из авиона „Сухој“ (Sukhoi-30MKI), који се налази у ваздухопловним снагама Индије. Порука је јасна – Индија поседује савремен крстарећи ракетни одбрамбени систем за дејство из све три борбене димензије. У индијским војним часописима објављен је и податак да је тестирано испаливање те ракете из подморнице¹².

Противбродски ракетни систем „Брамос“ на макети брода

¹² <http://economictimes.indiatimes.com/news/defence/brahmos-to-be-test-fired-from-su-30mki-in-2016-heaviest-ever-missile-flown-on-that-jet-sudhir-mishra/articleshow/50848753.cms>

Копнена варијанта ракетног система „Брамос“ на возилима

Пројекат развоја крстареће ракете „Брамос“ реализован је у сарадњи са Русијом. Објављени су и подаци да је реч о суперсоничном крстарећем пројектилу домета до 290 км. Ракета лети брзином од 2,8 маха и носи конвенционалне бојеве главе са 300 кг експлозива.

Од противавионских ракетних система на паради је виђен ракетни систем земља-ваздух „Акаш“ (AKASH SAM, Akasa). Реч је о оружју на моторним возилима за одбрану територије у систему противракетне одбране средњег домета. Развијен је по плану министарства одбране у њиховим истраживачким и развојним институтима за истраживање ракетних и електронских система. Домет ракета је 30 км, а ефикасно дејство на летелице је на висини до 18.000 метара. Специфичност тог ракетног система јесте да поседује способност да неутралише антене и електронске компоненте на авиону и тако онеспособи одбрамбене системе летелице, што обезбеђује бољи погодак и већу ефикасност. Може се употребити и против крстарећих и балистичких ракета. Налази се у оперативној употреби индијских ваздухопловних снага.

Батерија оружја „Акаш“ састоји се од четири 3Д пасивна електронска радара и четири возила, са три пројектила на сваком. Цео систем је повезан у јединствену мрежу командовања и управљања. Свака батерија може да прати до 64 циља и да дејствује по 12 од њих. Пројектил има 60 кг експлозива и пре-фрагментисану бојеву главу са близинским детонатором. То је потпуно мобилан систем, способан да заштити јединице од непосредног дејства авијације, било да се налазе у покрету или на бојишту. Оружана платформа је интегрисана на возилима са точковима. Првобитно је систем „Акаш“ замишљен као ПВО САМ за ратно ваздухопловство, али је тестиран и у улози трупне противракетне одбране. Систем омогућава противваздухопловну одбрану територије површине до 2000 км².

Систем „Акаш“ уведен је у оперативну употребу 2015. године у првом пуку ПВО, у саставу ратног ваздухопловства Индије

Тај систем развијан је као верзија Mark-I од 1990. и усавршаван је до 1997. године. Настављен је развој 2010. године као варијанта Mark-II. Трупно тестирање система обављено је у наредне две године.

Пројектил има могућност пресретања летелица у опсегу од 30 до 35 км и повећану тачности система за навођење и управљање ватром. Сама ракета има масу од 720 кг, пречник 35 цм и дужину 5,78 метара. Пројектил може да издржи оптерећења од 15 г и оспособљен је да прати издувне гасове авионског мотора, односно, како кажу инжињери, да се упусти у потеру за репом авиона. Израђена је од композитних материјала. Противракетни систем интегрисан је у аутоматизовани осматрачки систем за рано упозоравање са дометом до 150 километара.

Индијски војни стручњаци утврдили су да постоји велики број могућности за примену „Акаш“ оружја у независном програму и у групном режиму за неутралисање претњи, и утврдили су више циљних сценарија за употребу. У групној формацији четири батерије могу бити распоређене у различитим геометријским формацијама. Тако, у формацији квадрата једна „Акаш“ батерија може бранити површину од 62x62 км, а у линеарној конфигурацији површину од 98x44 км. Трапезоидна конфигурација омогућава одбрану највеће површине у односу на било који други облик распоређивања и покрива површину од 5000 квадратних километара.

Балистички пројектил система „Агни

Свака батерија може дејствовати на четири мете истовремено. Систем може да се превози и железницом, друмовима или ваздушним простором.

Тај систем је 2015. године уведен у ваздухопловне снаге Индије у једном од ПВО пукова. Најпре је распоређен за ПВО одбрану војних ваздухопловних база у Гвалиору, Хашимару, Тејпуру, Јорхату и Пуну. Следећи пук биће опремљен и оперативан до краја 2016. године¹³.

Од ракетних балистичких система на паради је приказан пројектил „Агни-V”¹⁴. Систем је још увек у фази тестирања, а четврта фаза провере балистичких и других особености реализована је током фебруара 2016. године. Реч је о балистичкој ракети домета од 5000 до 8000 км која спада у категорију интерконтиненталних балистичких ракета (ICBM). Пројектил може да понесе 3 до 10 различитих бојевих глава од 1 до 1,5 тона експлозива. То значи да може да понесе и нуклеарне бојеве главе од 20 КТ до 150 КТ.

Парадну колону обогатио је и пролаз хидроавиона индијског ратног ваздухопловства, са макетама борбених летелица. Тиме је представљена синтеза тог вида оружаних снага, оспособљеног за војне активности, од транспорта до борбених дејстава, на копну, у ваздушном простору и води.

Индијско ваздухопловство IAF (India Air Force или *Bhartiia vaju Sena*) има дугу и херојску традицију. Чини значајну компоненту тројства индијских оружаних снага, заједно са копненом војском и ратном морнарицом. Званично су основане 8. октобра 1932. године, а ове године Централна ваздушна команда прославиће 84. годишњицу свог постојања на аеродромима широм земље са великим ентузијазмом и жаром, како то посебно наглашавају индијски медији¹⁵.

¹³ <http://www.rediff.com/news/report/defence-news-indian-army-gets-some-serious-firepower/20150505.htm>

¹⁴ <http://www.defenceupdate.in/the-importance-of-agni-v-to-indias-security/>

¹⁵ <http://www.festivalsofindia.in/Air-Force-Dai/Indek.aspx#sthash.vvBmKKg3.dpuf>

Хидроавион са макетама борбених летелица

На традиционалној паради поводом Дана републике наступ RV се одвијао по протоколу којим IAF празнују свој дан. Ваздухопловни контингент се састоји од четири ескадрона изабраних из састава корпуса. Свака јединица наступа са по две летелице у којима су изабрани истакнути пилоти. Док су авиони летели небом припадници ваздухопловног ешалона марширали су у колони на земљи.

Наступ IAF обележио је лет формације од 27 летелица. На челу ешалона била су четири хеликоптера Ми-17 В5 који су носили заставе, а пратила су их три хеликоптера Ми-35. У следећем налету била су три транспортна авиона С-130J Super Hercules и Воинг С-17, које су с обе стране пратила два борбена авиона Су-30МКI. Током прелета С-17 наглашено је да је 2015. године учествовао у евакуацији хиљаде индијских држављана из ратом разореног Јемена, као и у спасавања повређених након смртоносног земљотреса у Непалу.

Пет борбених авиона Јагуар летело је у формацији „стрелице”, након чега су свој налет извели пилоти у пет ловаца МИГ-29. Пратили су их три авиона Су-30МКI.

Завршетак параде обележио је вертикални узлет летелице Су-30МКI, маневар који индијски пилоти називају „Чарлијева ролна”.

Борбене летелице индијске авиације на небу Њу Делхија

Сам дефиле ваздухоплова на небу изнад Делхија представио је модерне летелице и способност пилота да их употребе у специфичним задацима. О летелицама које су парале небо над главним градом скоро све је познато. Представљене су као савремене ваздушне борбене машине, а плоти као вешти борци, спремни и увежбани да бране државно небо.

Индијска авијација у дефилеу над небом Њу Делхија

Ваздухопловни дефиле завршен је наступом индијске акрогрупе. Индијска морнарица је, поред дефилеа припадника свог вида, представила макету новог носача авиона Викрант, који је у изградњи у бродоградилшту у јужној Индији, а очекује се да ће бити борбено спреман 2018. године.

Специфичности параде

Специфичност параде представљале су и бројне макете које су својом симболиком изражавале необичне и значајне детаље из индијског живота. Није то само начин показивања традиционалних вредности већ има посебан значај којим се наглашава поштивање многобројних културолошких и друштвених особености, разумевања политике и односа са другим народима и културама.

Посебан детаљ из војног домена приказан је, такође, помоћу макете. Наиме, носач авиона у саставу ратне морнарице продефиловао је парадном маршрутом у виду велике макете. Тиме се нагласило да Индија има два носача у саставу ратне морнарице. Носачи авиона су CV 1 (Vikramaditya ex-FSU Kiev), на којем су 12 MiG-29K/KUB Fulcrum FGA; 6 Ka-28 Helix A ASWhel/Ka-31 Helix B AEW hel. Други носач је CVS 1 (Viraat ex-UK Hermes) поседује два противракетна система VLS Barak-1 SAM, два авиона за контролу ваздушног простора AK230 CIWS, као и 30 SeaHarrier FRS 1 (SeaHarrier FRS MK51); 7 хеликоптера типа Ka-27 Helix ASW hel/Sea King Mk42B ASW hel).

Макета носача авиона са поруком да Индија може да брани и своје територијалне воде

При сагледавању општих околности у којима је обележена 70. годишњица независности треба имати у виду да је Индија многољудна и вишенационална земља, односно потконтинент површине 3.287.590 км², са популацијом од 1.276.267.000 становника. Главни град је Њу Делхи. У привредном развоју већ дуже времена бележи економски раст који јој омогућује већа издвајања за војни буџет. Капацитете за велику и снажну армију обезбеђује бројност становништва. У активној војној служби налази 1.325.000 војника и официра, а у резервном саставу још 1.155.000 људи. Годишњи војни издаци су приближно 37,1 милијарди евра (или 2,5% БНД). То је земља која издваја велики део својих научних и техничких способности и капацитета у развој савремене науке, технике и прати светске трендове. У војној индустрији ангажује значајне капацитете. Поред осталог, као залог своје независности и ради одвраћања потенцијалних противника, поседује и нуклеарно оружје.

Поглед на трасу којом су маршевали ешалони индијске војске и остали учесници параде, током обележавања највећег државног празника

Одбрамбену политику опредељују, поред ширих међународних збивања и ограничене тензије са суседима, унутрашње поделе, као и социјални проблеми. У самом развоју војске доста времена ослањала се на раније набављену технику и наоружање, па је, на пример, имала проблема са системима за ПВО и опремом специјалних снага. Међутим, потешкоће су превазиђене и индијска армија постаје све оспособљенија у складу са светским савременим војним трендовима.

Индија је, током свог постојања водила ратове, како са северним суседом Кином, са којом се и даље спори око граница, тако и са западним Пакистаном због Кашмира. Односи са Пакистаном носе додатну опасност, јер обе земље поседују атомско оружје.

На међународном тржишту војне опреме и наоружања Индија је била велики увозник. Али, показује амбицију да се из увозника оружја и војне опреме претвори у водећег светског извозника. На пример, годинама је истраживала могућности склапања уговора о куповини чак 200 хеликоптера за око милијарду долара, да би ове године обуставила потрагу. Уместо да их купују, производиће их сами – објавили су индијски медији.

Према проценама Стокхолмског института за истраживања мира SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute), у наредних седам година Индија ће потрошити 130 милијарди долара на куповину и производњу оружја како би свој арсенал модернизовала савременим производима¹⁶.

Невероватно је јединство разноликости Индије, коју држава обезбеђује својом политиком, улагањем и развојем. Она се одражава и у војсци, па су све пратеће манифестације показале да су разлике кохезиони чинилац и да су међусобно тако испреплетене да не представљају посебан проблем у целокупној организацији и руковођењу оружаним снагама. Шта више, овако манифестоване пред широком јавношћу и широм света у медијима, представљају, такође, посебну атракцију за бројне посетиоце (парада је рекламирана и као посебна туристичка манифестација од националног значаја),

¹⁶ <http://www.sipri.org/media/pressreleases/2016/at-feb-2016>

којима оваква прилика представља необичан доживљај. Учесницима парада је пружио прилику да покажу своју различитост и однос према општој и посебној политици земље, а посебно према одбрани независности. Због тога је питање самосталности индијског народа, слободе од страног угњетавања и експлоатације коју је вековима трпела од својих колонизатора, најзначајнији чинилац разумевања и односа према стварности.

Несумњиво посебну специфичност индијске војске представљају мотоциклистичке структуре у полицији и војсци

Ако се покуша сагледати како су медији широм света извештавали о паради поводом дана Републике Индије, уочава се да је шароликост, визуелна допадљивост свих садржаја, маштовитост и једноставност изражавања путем макета и симбола опчињавала посетиоце и бројне гледаоце медија који су пратили сам пренос у реалном времену. Забележено је да је више од милијарду људи непосредно пратило сам пренос параде. А на многобројним сајтовима где се налазе видео-снимци, милионски су подаци о гледаности.

С друге стране нема изразитих критичких ставова ни коментара, који су, на пример, пратили прошлогодишње параде у Москви и Пекингу.

Такође, не може се рећи да је војни аспект параде доминирао у целокупној садржајности. Чак, напротив, војна компонента уклопљена је у општи амбијент као нормалан и уобичајен садржај. Али, поруке су довољно јасне. Војне традиција су саставни део свих културних и историјских вредности и, како је виђено, индијски народи их се не одричу. Шта више, у бројним приликама обележавају сећање на националне јунаке.

О самом представљању технике и наоружања у индијској војсци могло би се рећи да је вешто избалансирана и да је приказано само оно што је значајно за одбрану земље, што је ново и доприноси јачању уверења да се та земља може успешно одбранили од евентуалних противника. Није се гомилала техника на њуделхијском булевару; доминирало је људство и разноликости које наглашава поверење у снагу заједничке одбране. Оружје је само део свеукупних одбрамбених потенцијала.

Никола Остојић (Nikola Ostojić)

e-mail: nikolaos@sbb.rs

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0001-8537-931X>